

شکجه کودک به دست پدر: چه باید کرد؟

Photo: JungHyun Lee/shutterstock.com

موسی برزین، وکیل خانه امن

سوال:

سلام!

من به تازگی عضو یک ان.جی.او شده‌ام که در زمینه حقوق کودکان فعالیت می‌کند. خودم هم دانشجوی ترم سوم جامعه‌شناسی هستم. چند وقت پیش در سایت خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا) خواندم که یک فردی در شهرستان خدابنده استان زنجان با دریل زانوی دخترش را سوراخ کرده و ایشان را چند روز حبس کرده است. من خودم اهل زنجان هستم و از شنیدن این خبر خیلی متأسف شدم. واقعیتش تا حالا چندین مورد از این طور اتفاقات را شاهد بودم و چون خودم هم در کودکی توسط پدرم مورد ضرب و شتم قرار می‌گرفتم به این مساله خیلی حساس هستم. در خبر ایسنا نوشته شده بود که این امکان وجود دارد که بعد از آزادی پدر، از ایشان تعهد گرفته شود و به خانه‌اش بازگردد. من می‌خواهم بدانم که آیا ممکن است دادگاه یک تعهد ساده بگیرد و این فرد خشونتگر را به خانه بازگرداند؟ آیا می‌شود قانوناً مانع این کار شد؟

جواب:

با سلام!

در قوانین ایران مقرره‌ای در مورد اخذ تعهد وجود ندارد و چنین تعهدهایی هم که در عمل گرفته می‌شود جنبه الزام‌آوری نداشته و معمولاً موثر نیستند.

بر اساس قانون مجازات اسلامی ضرب و جرح جرم بوده و مجازات دیه و در برخی موارد مجازات حبس دارد.

بر اساس ماده ۴۱۶ قانون مجازات اسلامی، «هر کس عمداً به دیگری جرح یا ضربی وارد آورد که موجب نقصان یا شکستن یا از کار افتادن عضوی از اعضا یا منتهی به مرض دائمی یا فقدان یا نقص یکی از حواس یا منافع یا زوال عقل مجنی علیه گردد، در مواردی که قصاص امکان نداشته باشد چنانچه اقدام وی موجب اخلال در نظم و صیانت و امنیت جامعه یا بیم تجری مرتکب یا دیگران گردد به دو تا پنج سال حبس محکوم خواهد شد و در صورت درخواست مجنی علیه مرتکب به پرداخت دیه نیز محکوم می‌شود.»

بیشتر بخوانید:

[آزمایش نشان داد که این بچه من نیست](#)

[برای جدایی از شوهر بد رفتار و ناسازگار چه باید کرد؟](#)

[بعد از بارداری تازه فهمیدم ازدواج ثبت نشده](#)

همچنین در قانون حمایت از کودکان و نوجوانان مصوب سال ۱۸۳۱ پیش‌بینی شده است که کودک آزاری از جرایم عمومی محسوب می‌شود. بر همین اساس دادستان شهرستان خدابنده قانوناً موظف است موضوع را پیگیری کرده و خواهان مجازات پدر شود. طبیعتاً بعد از اجرای مجازات، فرد مورد نظر آزاد خواهد شد و اخذ تعهد مانعی برای رجوع مجدد او به خانه نخواهد بود.

سوال:

یعنی بر فرض اینکه ایشان به زندان محکوم شود، بعد از آزادی قانوناً نمی‌توان کاری کرد که نزدیک خانواده‌اش نشود؟ به هر حال به نظر من به چنین شخصی نباید اجازه داد دوباره به خانه برگردد و مرتکب خشونت شود؟

جواب:

در حقوق ایران مبحثی با عنوان مجازات‌های تکمیلی پیش‌بینی شده است. در ماده ۳۲ پیش‌بینی شده است که قاضی می‌تواند تحت شرایطی مجرم را به مجازات تکمیلی نیز محکوم کند. یکی از مجازات‌های تکمیلی منع از اقامت در محل معین است. بنابراین قاضی اگر تشخیص بدهد امکان تکرار خشونت وجود دارد می‌تواند حکم به منع اقامت پدر در خانه مشترک بدهد. البته حداکثر مدت چنین تدبیری دو سال است و در اختیار قاضی است که چنین حکمی بدهد یا نه. ضمن اینکه منع اقامت در محل معین زمانی خواهد بود که قاضی پدر خشونت‌گر را به زندان محکوم کند. یعنی ماده ۴۱۶ که در بالا اشاره شد در صورتی قابل اعمال است که بیم تخریب وجود داشته باشد یا اخلال در نظم جامعه به وجود آمده باشد.

متأسفانه قانونگذار در چنین مواردی سیاست مستحکمی نداشته و دست قاضی را برای تصمیم‌گیری باز گذاشته است. در حقوق برخی کشورها این امکان وجود دارد که تا عدم احراز سلامت روانی و اصلاح رفتار خشونت‌گر، ایشان از نزدیک شدن به قربانی خشونت خانگی منع شود اما این امر در حقوق ایران پیش‌بینی نشده است.

[عضو کانال تلگرام خانه امن بشوید.](#)

سوال:

الان ما به عنوان یک ان.جی.او که در زمینه حقوق کودکان فعالیت می‌کنیم در رابطه با این پرونده چه کار می‌توانیم بکنیم؟

جواب:

ماده ۶۶ قانون آیین دادرسی کیفری پیش‌بینی کرده است که: «سازمان‌های مردم‌نهادی که اساس‌نامه آنها در زمینه حمایت از اطفال و نوجوانان، زنان، اشخاص بیمار و دارای ناتوانی جسمی یا ذهنی، محیط زیست، منابع طبیعی، میراث فرهنگی، بهداشت عمومی و حمایت از حقوق شهروندی است، می‌توانند نسبت به جرائم ارتكابی در زمینه‌های فوق اعلام جرم کنند و در تمام مراحل دادرسی شرکت کنند.»

بنابراین شما می‌توانید با گرفتن اجازه از دادگستری پیگیر این پرونده باشید و مرتباً اخبار آن را منتشر کنید. به طور کلی ورود یک سازمان غیر دولتی به چنین پرونده‌هایی نتایج مفیدی خواهد داشت.

سوال:

آخرین سوال این است که آیا در چنین مواردی می‌شود از پدر بچه سلب صلاحیت کرد و اگر مادرش نیز شریک خشونت بوده و نمی‌تواند از بچه‌اش نگهداری کند، بچه را کلا گرفت؟

جواب:

بر اساس ماده ۳۷۱۱ قانون مدنی، «هر گاه در اثر عدم مواظبت یا انحطاط اخلاقی پدر یا مادری که طفل تحت حضانت اوست، صحت جسمانی یا ترتیب اخلاقی طفل در معرض خطر باشد، محکمه می‌تواند به تقاضای اقربای طفل یا به تقاضای قیم او یا به تقاضای رئیس حوزه قضائی هر تصمیمی را که برای حضانت طفل مقتضی بداند، اتخاذ کند.»

بنابراین به هر دلیلی چنانچه سلامت جسمی و تربیت اخلاقی طفل در معرض خطر باشد، مقامات قضایی می‌توانند هر تصمیمی را که به نفع طفل باشد اتخاذ کنند. ضمانت اجرای مدنی دیگر نسبت به بی توجهی والدین به کودک را می‌توان در قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بی سرپرست و بد سرپرست مصوب ۲۹۳۱ یافت.

بر اساس مقررات این قانون زمانی که پدر و مادر یا جد پدری یا قیم یا وصی منصوب از سوی ولی قهری صلاحیت سرپرستی طفل را نداشته باشد، دادگاه سرپرستی او را به فرد دیگری منتقل می‌کند.

بند دال ماده ۸ و همچنین ماده ۰۱ این قانون مقرراتی را در این زمینه پیش‌بینی کرده است. بر اساس بند دال ماده ۸ قانون حمایت از کودکان بی‌سرپرست و بد سرپرست، «سپردن سرپرستی افراد موضوع این قانون در صورتی مجاز است که دارای یکی از شرایط ذیل باشند: (...)- هیچ یک از پدر، مادر و جد پدری آنان و وصی منصوب از سوی ولی قهری صلاحیت سرپرستی را نداشته باشند و به تشخیص دادگاه صالح این امر حتی با ضم امین یا ناظر نیز حاصل نشود.»

بر طبق ماده ۰۱، «در کلیه مواردی که هیچ یک از پدر، مادر یا جد پدری یا وصی منصوب از سوی ولی قهری صلاحیت سرپرستی را ولو با ضم امین یا ناظر نداشته باشند، دادگاه می‌تواند مطابق این قانون و با رعایت مواد ۴۸۱۱ و ۷۸۱۱ قانون مدنی و با اخذ نظر مشورتی سازمان، مسئولیت قیم یا امین مذکور در این مواد را به یکی از درخواست‌کنندگان سرپرستی واگذار کند.»

